

Turist Rehberlerini Yasa Dışı Çalışmaya Yönlendiren Etmenler Üzerine Bir Araştırma

 Tolga Fahri ÇAKMAK¹

ÖZET

Yasa dışı turist rehberliği uygulamaları sadece turist rehberi olmayan kişilerin yaptığı bir çalışma şekli değil; aynı zamanda profesyonel çalışma kartına sahip rehberlerce de gerçekleştirilen bir eylemdir. Profesyonel turist rehberleri, bakanlık tarafından belirlenen taban ücretin altında tura çıkabilmekte, çalışma kartında yazılı olan dillerden farklı bir dil grubuna rehberlik yapabilmekte veya otobüslerin sadece kalkış anında başında görev yaparak tamamlanmamış rehberlik hizmeti sunabilmektedir. Bu çalışmada, profesyonel çalışma kartı olmasına rağmen yasa dışı olarak nitelendirilen rehberlik hizmetlerini veren turist rehberlerinin bu davranışlarının sebeplerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Araştırma deseni olarak durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Homojen örneklem yöntemi kullanılarak toplamda 29 adet profesyonel turist rehberi ile yapılandırılmış sözlü mülakat gerçekleştirilmiştir. Veri analizinde içerik analizi ve betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda turist rehberlerinin özellikle kriz dönemlerde çok zor durumda kalmaları, işe yeni başlamış olmaları, borçlarının olması, bakmakla yükümlü oldukları kişilerin varlığı, yasa dışı turist rehberliğine verilen cezaların caydırıcı olmaması ve turist rehberliği denetimlerinin etkin yapılamıyor olması gibi sebeplerin rehberleri yasa dışı rehberlik uygulamalarına sevk ettiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Turist Rehberi, Denetim, Yasa Dışı Rehberlik

JEL Kodu/Code: L83, Z30

A Study on the Drivers of Tourist Guides to Illegal Work

ABSTRACT

Illegal tourist guiding practices are not only a way of working by people who are not tourist guides, but also an action carried out by guides with professional licence. In such actions, professional tourist guides can go on tours below the minimum fee determined by the ministry, guide a different language group than the languages written on his licence, or provide incomplete guidance by simply standing next to the buses only at the time of departure. In this study, it is aimed to investigate the reasons for this behavior of tourist guides who provide guidance services which are considered illegal even though they have a professional licence. Case study design was preferred as the research design. By using the homogeneous sampling method, structured oral interviews were conducted with a total of 29 professional tourist guides. Content analysis and descriptive analysis were used in data analysis. As a result of the research tourist guides are in a very difficult situation, especially in times of crisis, As a result of the research, it has been observed that the reasons such as the tourist guides being in a very difficult situation, especially in crisis periods, having a new job, having debts, the presence of their dependents, the fact that the penalties for illegal tourist guidance are not deterrent, and the tourist guidance inspections cannot be performed effectively, the guides are directed to illegal guidance practices.

Key Words: Tourist Guide, Audit, Illegal Guidance

Referans/Citation: Çakmak, T. F. (2020). Turist Rehberlerini Yasa Dışı Çalışmaya Yönlendiren Etmenler Üzerine Bir Araştırma, *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, Vol. 2, No. 2, 91-107.

¹ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Turizm Rehberliği, tolgafahricakmak@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-7952-1102

1. GİRİŞ

Bir sistem olarak turizm, dolaylı ve doğrudan ilişkili olarak pek çok farklı sektörü ve hizmet grubunu içerisinde barındıran, çok yönlü bir yapıya sahiptir (Goeldner & Ritchie, 2008). Turizmin ana olayı olan turistlerin yer değiştirme eylemi (Walker & Walker; 2010) sonrası gittikleri destinasyonları tanımları, kültürlerini öğrenmeleri ve kültürler arası iletişimin kesiştiği nokta ile turist rehberlerinin mesleklerini icra etmeye başladığı nokta ile aynıdır (Holloway, 1981; Katz, 1985; Cohen, 1985). Turist rehberi, turistlere, onların seçtikleri dilde rehberlik yapan, bulunduğu bölgenin kültürel, doğal mirasını yorumlayan, müzeler ve tarihi yerlerde kılavuzluk ederek eğlendirici bir yorumla bunları ziyaretçilerine aktaran, ilgili otoritelerce bu mesleği icra etmesine yasal çerçevede izin verilmiş kişidir (WFTGA, 2020; FEG, 2020).

Türkiye’de turist rehberliği mesleğinin resmi boyutta ele alınması her ne kadar Cumhuriyet öncesi dönemlerde başlamış olsa da (Çimrin, 1995), 2012 yılında çıkan 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile yasal olarak mesleki yapılandırmasını kurmuş, kendi meslek yasasına sahip bir meslek dalı haline gelmiştir. Yasa öncesi esnaf odası olarak iş gören ve sivil toplum örgütü niteliğinde olan meslek birliği ve odaları, yasa sonrası kamu kurumu niteliği kazanarak kendi yönetmeliğini çıkartmak sureti ile mesleki denetim yapma hakkı elde etmiştir. Böylece meslek kendi geleceğini de güvence altına alacak önemli bir yasal güce ulaşmıştır. Her ne kadar sektör içerisinde önemli bir yeri olsa da, turist rehberliği mesleğinin pek çok mesleki sorun ile karşı karşıya kalmaktadır (İlhan & Soybalı, 2018). Mesleki engeller (Güzel vd., 2014), işten ayrılma (Gökdemir & Hacıoğlu, 2018), mesleğin aile yaşantısı üzerindeki etkileri (Demirbulat, 2014) gibi mesleğin yapısı ve yaşam şekli ile alakalı olan konular gündeme geldiği gibi özellikle meslek yasası merkezli sorunları odağına alan güncel sorunlar (Çetin & Kızılırmak, 2012; Eser ve Şahin, 2020; Güzel & Köroğlu, 2015) ve yaşa dışı rehberlik (Albuz vd. 2018, Çakmak, 2019) konularının son dönemde yoğunlukla incelendiği gözlenmektedir. Bu çalışmalardan da hareketle turist rehberliği alanındaki yasa dışı rehberlik faaliyetlerinin giderek meslek içerisinde daha büyük bir sorun haline geldiği, birlik ve odaları doğrudan ilgilendiren etik problemleri de beraberinde getirdiği algısı ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada profesyonel çalışma kartına sahip olup bir oda üyeliği bulunan ve aktif olarak turist rehberliği mesleğini sürdüren bireylerin yasa dışı olarak yürüttükleri turist rehberliği faaliyetlerinin sebeplerinin araştırılması amaçlanmaktadır. Durum çalışması deseninin kullanıldığı çalışmada örneklem yöntemi olarak homojen örneklem seçilmiştir. Toplamda 29 adet turist rehberi ile gerçekleştirilen yapılandırılmış görüşmeler ile konuya dair derinlemesine bir inceleme yoluna gidilmiştir. Çalışma yasa dışı rehberlik faaliyetlerini gerçekleştiren profesyonel turist rehberleri ile doğrudan görüşme yapılması ve birinci kaynaktan veri elde etmesi hususunda önemli bir yere sahiptir. Daha önce alanda yapılmış ve çoğunluğu doküman incelemesine dayalı çalışmalardan ayrılarak, doğrudan sorunun kaynağına inmektedir. Bu yönü ile alan yazınında önemli bir boşluğu doldurduğu ileri sürülebilir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Turist rehberliği mesleğinde iş etiği

Etik kavramı insan ilişkileri temelinde yer almakta olan değer ve normları inceleyen, doğru ve yanlış ile iyi ve kötüyü ahlaki yargılar çerçevesinde ele alan, bu ahlaki eylemlerin doğasını soruşturmak kaydı ile iyi bir yaşamın nasıl olması gerektiğini açıklamaya çalışan bir felsefe dalıdır (Cevizci, 1999; Hatcher, 2004; Lachman, 2005). Felsefenin bu dalının iş hayatına uyarlanması ile de iş etiği kavramı ortaya çıkmaktadır (Frederick vd., 1988). Crane ve Matten (2010) bu kapsamda iş etiğini iş ile ilgili faaliyet ve kararlarda doğru ve yanlış ayrımlarının yapılması olarak tanımlamaktadır. Özgener (2009) iş etiğini,

bütün ekonomik faaliyetlerde dürüstlük, güven, saygı ve hakça davranmayı ilke edinmek ve işletmenin çevresiyle olan ilişkilerin de aynı çevreyi paylaşan topluma destek olması şeklinde tanımlamıştır. Ferrel ve Fraedrich (1991) ise iş etiğine içerik bakımından yaklaşarak, iş dünyasındaki davranışlara rehberlik eder nitelikteki ahlaki değerler olması gerektiğini savunmuşlardır. Buradan hareketle iş etiği en özet hali ile iş ve etiğin etkileşimi olarak da açıklanmaktadır (De George, 1987).

Küreselleşmenin merkezindeki endüstrilerden biri olan turizm endüstrisi her geçen sene daha da büyümekte, artan harcanabilir gelir turist sayısını ve ülkelerin turizmden beklediği ekonomik katkıyı arttırmaktadır (Walker & Walker; 2010). Bu çok yönlü iç içe geçmiş yapı turizm olayının dolaylı ve doğrudan pek çok farklı sektör ile ilişki içerisinde olmasına sebebiyet verirken diğer yandan tüm turizm endüstrisi içerisinde geçerli olan etik kodlarının ve iş etiği yapısının oluşturmasını zorlaştırmaktadır (Albuz vd. 2018). Zira turizm endüstrisi bir yandan konaklama, seyahat ve yeme-içme işletmeleri gibi doğrudan işletme odaklı hizmet üreticilerine sahipken diğer yandan turist rehberleri gibi çoğunlukla serbest çalışan ve sahip olduğu bilgi, birikim ve yasal izin doğrultusunda rehberlik hizmeti sunan insan kaynağı gibi farklı alanlarda iş gücüne sahiptir (Goeldner & Ritchie, 2008). İşte bu çok yönlü yapı tek bir etik yapıdan ziyade endüstrinin içerisindeki her bir kola ait etik kod ve iş etiği yapısının da oluşmasına sebebiyet vermekte, hatta mecbur kılmaktadır.

Bu çalışmanın da öznesini oluşturan turist rehberleri tur organizasyonlarını gerçekleştirdikleri destinasyonlarda, turistlere detaylı bilgi aktaran (Yenipınar, 2019), yerel halk ile turist arasında önemli bir köprü vazifesi gören (Ap & Wong, 2001), toplumlar arasında elçi görevi üstlenip bilgi verici bir rol oynayan (Halloway, 1881; Katz, 1985) turlarda liderlik yapan önemli bir turizm meslek grubudur (Cohen, 1985; Geva & Goldman, 1985). Turist rehberlerinin mesleklerini icra ettiği her boyutta etik değerler ile sürekli olarak karşı karşıya kalmakta, bu çerçevede performanslarını etkileyen pek çok unsur da bulunmaktadır. Bu unsurlardan biri de turist rehberinin tur sırasında sergilemiş oldukları etik ve etik olmayan davranışlarıdır (Çokal, 2019). Genel olarak turistik faaliyetlerde sürekli yaşadıkları yerlerden farklı destinasyonlara giden turistlere dair hâkim yargı, tatil süresince ziyaret edilen bölgelerde yerel halk ile tanışılıp kaynaşılacağı, yerel halkın hikayeleri ve kültürünün kendilerinden dinleyebileceği yönündedir. Oysa özellikle rehberli turlar ve paket tur faaliyetlerinde beklenen bu iletişim türü genelde gerçekleşmez (Yarcan, 2007). Paket tur şeklinde gerçekleşen turlarda grup büyük oranda turist rehberi ile iletişim halinde olup bölgeyi, yerel halkı, kültürel ve tarihi değerleri rehberin anlatımı ile tanıyabilmektedir. Bu yüzden turist rehberleri, turistin ana bilgi kaynağı olması sebebi ile doğru bilgiyi tarafsız aktarma hususunda çok önemli bir sorumluluk yüklenmekte, yasaya göre bu sorumluluğu doğru şekilde yerine getirmemesi durumunda meslekten menedilmeye varacak cezai işlemlere maruz kalabilmektedir. Öte yandan turist rehberlerinin serbest çalışma yapısı sebebi ile meslek içi faaliyetleri hususunda da diğer meslektaşlarına karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında turist rehberlerinin hem mesleğin doğru şekilde icra edilmesi hem de meslek içerisinde güçlü bir yapının oluşması noktasında etik değerlerine bağlı bir iş ahlakına sahip olması bir diğer değişle iş etiğine sahip olup buna sahip çıkması büyük önem arz etmektedir (Albuz vd. 2018).

Turist rehberleri, turların gerçekleşmesi sürecinde kilit bir rol oynamaktadır. Bu rol hem tur esnasında kendi kültür ve değerlerini anlatmasından hem de yasadan gelmektedir. 1618 sayılı kanuna göre tur faaliyetleri ancak bir turist rehberi ile gerçekleştirilmekte, turda turist rehberinin bulunmadığı durumlarda tur yarıda kesilip seyahat acentasına cezai işlem uygulanmaktadır. Turist rehberleri turizm endüstrisinin işlerliği noktasında yukarıda değinildiği gibi önemli bir görev üstlenirken aynı zamanda kendi meslek yasasına da sahiptir. Bu sebeple de kendi yasasında etik vurgusu yapabilen ve yönetmeliği ile etik ilkelerini oluşturup bunu resmi boyuta taşıyabilmiş az sayıdaki meslek grubu arasındadır. 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na göre (Mevzuat, 2020) yönetmelikle belirlenmiş olan etik

ilkelere uymayan turist rehberlerine, işlenen uygunsuz etik davranışlar sebebiyle disiplin cezaları verilebilmektedir. 2014 yılında yayınlanan Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği ise turist rehberliği mesleki etik ilkeleri belirlemiştir. Bu ilkeler çerçevesinde turist rehberlerinin milli değerlere sahip çıkıp onu koruması, yasalara ve hizmet standartlarına uyması, insan ve toplum değerlerine saygılı davranması gerekliliklerinin altını çizmiştir. Ayrıca meslek içerisinde haksız rekabet koşullarını oluşturacak her türlü eylemden kaçınılması, turlarda bireysel düşüncelerini gruba empoze edilmemesi, alışverişlerde dürüst davranılması gibi mesleki nitelikte etik kararlar da alınmıştır (Teftiş, 2020).

2.2. Yasa dışı turist rehberliği uygulamaları

Yasadışı turist rehberliği faaliyetlerini iki alt başlık altında ele almak mümkündür. Biri 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na göre herhangi bir odaya üyeliği bulunmayan veya turist rehberliği niteliği taşımayan fakat buna rağmen bir acentaya bağlı olarak ya da kendi düzenlediği turlar aracılığı ile rehberlik faaliyeti gerçekleştiren kaçak rehberlerdir (Mevzuat, 2020). Diğer ise yasa önünde turist rehberliği yapma ehliyetine sahip olup, bir odaya üyeliği bulunan eylemli turist rehberinin 6326 sayılı kanuna göre yasa dışı kabul edilen faaliyetleri gerçekleştirmesi sonucu oluşan rehberlik faaliyetidir.

Çalışma kartına sahip olup, eylemli konumundaki turist rehberlerinin gerçekleştirdiği yasa dışı turist rehberliği faaliyetleri, turist rehberliği mesleği etik ilkeleri bağlamında pek çok ilkeye zarar verebilecek bir çalışma şekli olarak ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde gerçekleşen faaliyetler turist rehberlerinin haksız kazanç sağlamasını, rehberlik piyasasında haksız rekabet koşulları oluşturmasını ve mesleki itibara gölge düşürmesine sebebiyet vermektedir (Çakmak, 2018). Yapılan araştırmalarda profesyonel turist rehberlerinin denetimler esnasında haklarında tutanak tutulma sebeplerinin hepsinin yürüttükleri rehberlik faaliyetinin 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanununa göre çalışma şekli yönünden yasa dışı nitelikler taşıdığı görülmüştür. Çalışma şekli yönünden olaya bakıldığında, turist rehberlerinin bu denetimlerde, turistleri yanlış yönlendirme veya milli değerleri kötüleme gibi yüz kızartıcı suçları işlemedikleri ama sıklıkla gölge rehberlik, dili dışında çalışma ve sözleşmesiz tura çıkma gibi sebepler ile haklarında cezai işlem uygulandığı görülmektedir (Çakmak, 2019; Saatçi & Demirbulat, 2017). Sözleşmesiz tura çıkma durumu ise özellikle turist rehberlerinin taban altı ücret aldığı durumlarda ortaya çıktığı gözlenmektedir (Çakmak, 2017). Turist rehberliği meslek yasasına göre turist rehberlerinin bakanlıkça belirlenen taban ücretin altında bir ücret ile tur çıkması yasaktır. Bu şekilde tura çıkılması durumunda turist rehberlerine kınama cezası verilmekte, hatalı davranışa devam edilmesi durumunda kademeli olarak meslekten uzaklaştırma cezaları da verilebilmektedir (Mevzuat, 2020). Diğer iki çalışma şekli olan gölge rehberlik ve kalkış rehberliği de literatürde tanımlı iki farklı çalışma şekli olarak ele alınmaktadır. Gölge rehberlik; grupta eylemli bir rehberin bulunduğu ancak rehberlik hizmetinin başka bir şahıs tarafından sunulduğu durumlarda ortaya çıkan yasa dışı rehberlik faaliyetidir. Kalkış Rehberliği ise eylemli turist rehberinin turun başlangıç anında araçta bulunup, kalkıştan hemen önce gerçekleşen denetimden kısa süre sonra aracı terk etmesi ile oluşan yasa dışı rehberlik türüdür. Bu davranışlar cezai işlem doğurmakla beraber turist rehberliği iş etiği noktasından bakıldığında da etik dışı olarak yorumlanabilmektedir. Çünkü bir turist rehberinin düşük yevmiyeli tura çıkması hali doğal olarak piyasada dengesizlik yaratırken rekabet edebilme açısından da haksız bir ortam oluşturmaktadır. Gölge rehberlikte ise genelde farklı bir dil grubunda tura çıkan turist rehberi o dilde çalışma kartına sahip olan bir başka turist rehberinin tura çıkmasını engellemek sureti ile haksız kazanç meydana getirmektedir (Çakmak, 2018).

Yasa dışı rehberlik faaliyetleri özellikle son dönemde araştırmacılar tarafından meslek sorunları kapsamında eskiye oranla daha sık ele alınan bir konu olsa da turist rehberliği alan yazınında üzerinde çok araştırma yapılmış bir konu değildir. Araştırmacılar yasa dışı faaliyetleri sıklıkla rehberlik mesleği

sorunlarını araştırdıkları geniş bir çerçeve içerisinde alt başlık şeklinde inceleme yoluna gitmişlerdir (Eker & Zengin, 2016; Eser & Şahin, 2020; Karacaoğlu & Sert, 2018;). Bu kapsamda Eser ve Şahin (2020) turist rehberliği mesleğinde sektörel sorunlara yönelik gerçekleştirdikleri araştırmada, yasa dışı rehberlik faaliyetlerinden kaçak rehberlik ve gölge rehberliğin turist rehberliği mesleğine verdikleri zararları dile getirmektedir. Özellikle gölge rehberliğin nadir diller dışında kabul edilemeyecek bir uygulama olduğu görüşünü rehberlerden alınan dönüşler çerçevesinde paylaşmışlardır. Çakmak (2019) çalışmasında İstanbul Rehberler Odasınınca 2016 ve 2017 yıllarında rehber denetimlerinde tutulan 869 tutanak üzerinde içerik analizi gerçekleştirerek, profesyonel turist rehberleri hakkında cezai işlemlerin sebebini araştırmıştır. Sonuçlara göre gölge rehberlik ve sözleşmesiz (taban altı) tura çıkma eylemlerinin yoğunluğuna dikkat çekilmiştir. Çetin ve Kızılırmak (2012) kaçak rehberlik faaliyetleri sebebi ile pek çok turist rehberinin taban altı ücret ile çalıştığını ortaya koymuştur. Bu çalışmadan altı yıl sonra yayınlanan bir başka çalışmada, İlhan ve Soybalı (2018) turist rehberlerinin yaşadıkları sorunları ele almış turist rehberlerinin yasalara aykırı davranmaya sektör kapsamında mecbur bırakıldıklarını belirtmiştir. Yine bu çalışmada aynı zamanda sezonluk kaygıların çalışma şartlarını da etkilediğinin altı çizilmiştir Yenipınar ve arkadaşları (2014) çalışmalarında 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'nun meslek örgütleri ve öğretim elemanlarının değerlendirmesi odaklı yaptıkları araştırmalarında meslek yasasının kaçak rehberliğin ve diğer yasa dışı rehberlik faaliyetlerinin önüne geçemediği sonucuna varmıştır. Yarcın (2007) profesyonel turist rehberliği mesleğindeki etik kavramını, kavramsal açıdan ele aldığı çalışmasında turist rehberlerinin etik davranışlarını pek çok açıdan incelerken bunlardan birinin de haksız rekabet sorunu olduğunu yazmıştır. Ayrıca kaçak rehberlik, yevmiye altı çalışma gibi etik dışı konuların altı çizilerek bu davranışların mesleki imaja zarar verdiği de belirtilmektedir.

Turist rehberliği mesleğinde yasa dışı çalışma ve kaçak rehberlik hizmetlerine yönelik farklı dönemlerde yapılmasına karşın, benzer sonuçlara ulaşılmış pek çok çalışma ile karşılaşmaktayız. Bu durum problemlerin turist rehberliği mesleği çerçevesinde uzun zamandır varlığını sürdürdüğünü ve çözüm beklediğini ortaya koymaktadır.

3. YÖNTEM

Yasa dışı turist rehberliği eylemleri, Turist Rehberleri Birliği ve birliğe bağlı odaların yoğun şekilde mücadelesini yürüttüğü bir husustur. Turist rehberlerinin profesyonel meslek hayatlarını devam ettirme süreçlerinde neden yasa dışı uygulamalara başvurduklarının araştırılması, bu sebeplerin ortadan kaldırılması için atılacak adımların önemli bir ayağını teşkil etmektedir. Zira yukarıda bahsi geçen, gölge rehberlik, yevmiye altında çalışma, kalkış rehberliği gibi etmenler pek çok açıdan zarar teşkil eden, piyasa dengelerini gözetmeyen ve haksız kazanç ile adil olmayan bir rekabet ortamı yaratmaktadır. Bu çalışma turist rehberlerinin hangi sebepler ile yasa dışı rehberlik faaliyeti yürüttüklerini ortaya çıkarmayı amaçlanmaktadır. Cresswell (2017) nitel araştırmaların sahip olması gereken temel olgular arasında ötekileştirilmiş grupların kısılmış seslerinin yükseltilmesi olduğundan bahseder. Bu çalışmada da yapılan, meslek içerisinde ötekileştirilen ve sektör içerisine hor görülen bir grubun neden bu şekilde çalıştıklarının ortaya çıkartılmasıdır. Hassas konuları çalışmak bu çerçevede nitel araştırmaların temel var oluş sebebi olarak da görülmektedir (Creswell 2018; Merriam, 2018). Tüm bu sebepler ışığında, çalışma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiş, çalışma deseni olarak da durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmaları; belirli durumların derinlemesine araştırıldığı, bu duruma dair etkenlerin bütüncül bir yaklaşım ile ortaya konulduğu, iç ve dış etmenlerin araştırmaya konu olan durumu nasıl etkilediğini ortaya koyan bir çalışma desenidir (Yin, 2017). Çalışma için önce 6 adet yasa dışı rehberlik faaliyetinde bulunan profesyonel turist rehberi ile pilot çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada yapılandırılmamış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılandırılmamış biçimsel olmayan görüşmeler konu

hakkında yeterli bilgiye sahip olunmayan durumlarda, daha sonraki görüşmeler için soru hazırlama maksadı ile gerçekleştirilen görüşmelerdir (Merriam, 2018). Pilot görüşmeler sonrası çalışmada istenilen bilgilere ulaşılması maksadı ile toplamda 7 adet soru belirlenmiştir. Bu sorulardan 3 adeti serbest başlığı altında genel bilgi alma merkezli sorular olup kalan 4 soru Strauss vd (1981)'nin önerdiği dört farklı soru tipine göre kategorize edilmiştir (Tablo 1).

Çalışmada kullanılan dört farklı soru tipi şu şekildedir (Amsel, vd., 2010; Strauss, vd. 1981)

- Hipotetik Sorular: İhtimaller ve onların sonuçlarından hareketle oluşturulan simülasyonları kapsayan, katılımcıların henüz olmamış fakat varsayılarak oluşturulmuş durumlar sonrası ne yapacaklarını öğrenmeyi hedefleyen soru şeklindedir.
- Şeytanın Avukatı Soruları: Katılımcının muhalif yönünün ortaya çıkartılmaya çalışıldığı sorulardır.
- İdeal Konum Soruları: Katılımcılardan ideal durumların açıklanması istenen soru türüdür.
- Yorumsamacı Sorular: Araştırmacının çok net ifade etmediği konuları açıklaması istenen, bu konuları irdeleyen soru şeklindedir.

Çalışmada amaca yönelik örneklem türlerinden biri olan homojen örnekleme göre katılımcı özellikleri belirlenmiş ve bu özelliklere göre kartopu örneklem yöntemi ile her bir katılımcıya ulaşım sağlanmıştır. Amaca yönelik örneklem özellikle nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla tercih edilen bir tür olup, olasılıksal şartlara bağlı olmayan bir örneklem çeşididir (Marczyk vd. 2005). Homojen örneklem ise belirli alt grupların incelenmesi için kullanılan, katılımcılardan benzer geçmiş ve deneyimlere sahip olunması beklenen bir örneklem türüdür (Patton, 2018). Bu örneklem kapsamında araştırmacı, belirlediği araştırma konusuna ait evreni en iyi şekilde temsil edeceğini düşündüğü, konu ile ilgili en doğru bilgiyi alacağı örneklem grubu kriterlerini belirler (Marshall & Rosmann, 2014). Araştırmacının bu süreçte evren hakkında çok iyi fikir sahibi olması gerekmektedir (Neuman & Robson, 2014). Belirlenen örneklem çeşidi çerçevesinde evren, bir odaya bağlı, eylemli turist rehberlerinden oluşmakta olup, yasa dışı çalışma şekli olarak yukarıda açıklanan gölge rehberlik, kalkış rehberliği ve taban altı ücret ile tura çıkma eylemlerinden en az birini gerçekleştirmekte olan turist rehberleri olarak belirlenmiştir. Ortaya konan gerekliliklere sahip toplam 47 adet turist rehberine kartopu örneklem ile ulaşılmıştır. Bu rehberlerden 14'ü çalışmaya katılmayı çeşitli sebepler ile kabul etmemiş, 4 adet turist rehberi ise çalışmanın yapıldığı tarih aralığında yurt dışında turda olması sebebi ile randevu alınamamış ve görüşmeye katılamamıştır. Yapılan tüm görüşmeler her bir rehber ile baş başa gerçekleştirilmiştir. Görüşme süreleri ortalama 45 – 75 dakika arasında gerçekleştirilmiş olup 01.04.2019-05.11.2019 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Görüşmeye dayalı çalışmalarda Lincoln ve Guba (1985), görüşmelerin doygunluğa ulaşana kadar devam etmesini, bilgilerin tekrarlama başladığı noktada çalışmanın sonlandırılmasını önermektedir. Bu çalışmada işlenen konunun yasa dışı faaliyetler gibi hassas bir konu olması sebebi ile cevapların tekrarlama başladığı 21. görüşme itibari ile görüşmeler sonlandırılmamış, aynı bilgiler alınmaya başlansa da konuya dair farklı bir bilgi öğrenebilme ihtimali sebebi ile tüm katılımcılar ile görüşmelerin sürdürülmesine özen gösterilmiştir. Çalışma kapsamında aşağıdaki sorular rehberlere yönetilerek yarı yapılandırılmış görüşmeler tamamlanmıştır:

Tablo 1: Araştırma kapsamında sorulan sorular

Serbest Sorular	
-Neden yasa dışı rehberlik uygulamalarında bulunuyorsunuz?	
-Ne zamandan beri bu şekildeki turları kabul ediyorsunuz?	
-Kazanç olarak nasıl değerlendirmektesiniz?	
Özel Sorular	
Soru Tipleri	
1. Hipotetik soru:	-Hangi olayların gerçekleşmesi sonucu bu şekilde çalışmayı bırakırsınız?
2. Şeytanın avukatı soruları	-Yasa dışı rehberlik uygulamalarının rehberlik mesleğine zarar verdiği konusundaki fikirlere ne diyacaksınız? Bu durumu nasıl değerlendirmektesiniz?
3. İdeal konum sorusu:	-Bu tarz çalışmaların engellenmesi nasıl mümkün olabilir?
4.Yorumsamacı soru:	-Meslektaşlarınız arasında kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz?

Yapılan çalışmada kesinlikle şahıs isimleri kullanılmayacağı güvencesi verilse de bu kimi katılımcı adaylarında yeterli güveni sağlamamıştır. Bu sebeple görüşmeler esnasında ses ya da görüntü kaydı alınmamış kâğıt ve kalem aracılığı ile notlar tutulmuş, söylenenler yazılmıştır. Dolayısı ile çalışmanın en büyük sınırı ve zorluğu meslek yasasına aykırı çalışan turist rehberlerinin çalışmaya katkı sağlamasına ikna etmek olmuştur. Araştırma kapsamında verilen yanıtlarda belirli cevaplara odaklanıldığı durumlarda bunların sıklık dereceleri ile tablolaştırmaya gidilmiş olup, tüm rehberlerin aynı konuya farklı açılardan baktıkları durumlarda söylem sıklığı tablolarına yer verilmemiş bunun yerine örnek cevaplar ve bunların çıkarımlarını içeren bilgiler bulgularda paylaşılmıştır. Elde edilen verilerin analiz sürecinde hem içerik analizi hem de betimsel analiz birlikte kullanılmıştır. Betimsel analiz, verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanması ile gerçekleştirilen bir nitel veri analizi türüdür. Araştırmacı gördüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer vererek özetlenmiş ve yorumlanmış şekilde bilgileri okuyucuya sunar (Yıldırım & Şimşek, 2016). İçerik analizi ise araştırılan alanda sınıflandırma yaparak veya ana bileşenlerin özetlenerek çeşitli çıkarımların gerçekleştirildiği, diğer bir anlatımla; katılımcılardan gelen verilerin benzerliklerine göre gruplandırılıp araştırılan olaya dair yorumların yapıldığı bir analiz türüdür. Araştırmacıların elde edilen verilerden anlam çıkartabilmesi için metinlerin kodlanması veya yönetilebilecek şekilde kategorilere ayrılması gerekmektedir (Cohen & Manion, 2001; Leblebici & Kılıç, 2004)

Bilimsel çalışmalarda, çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğe sahip olması çalışmanın bilimselliği hususunda büyük önem taşımaktadır. En basit tanımı ile güvenilirlik, araştırma sonuçlarının tekrarlanabilmesini ve farklı zamanlarda aynı sonuçları verebilmesini ifade eder. Geçerlik ise ölçülmek istenenin gerçekten ölçülüp ölçülmediğini ortaya koyan bir kavramdır (Ayazlar, 2015). Nitel çalışmalarda güvenilirlik ilkesinin sağlanabilmesi başta sonuçlara nasıl ulaşıldığının ayrıntılı olarak açıklanması gerekmekte, devamında ise elde edilen verilerin katılımcı teyidi ile onaylanması gibi ek yöntemler kullanılmaktadır. Bu aşamada farklı kişilerden elde edilen veriler arasındaki tutarlılık iç güvenilirlik, teyit edilebilirlik durumu ise dış güvenilirlik olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu çalışmada katılımcılardan veriler toplanırken, gerçekleştirilen her görüşme sonrası katılımcılara tutulan notlar kapsamında "Bunu mu demek istediniz? Bunu mu kast ettiniz?" gibi soruları sorularak dış güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde alınan yanıtların büyük oranda aynı ekseninde olduğu ve sorular verilen yanıtların birbiri ile uyduğu her bir görüşme sonrası kontrol edilmiştir. Bu uyum çalışmanın bulgular kısmında da gözlenebilmektedir. Yapılan kontroller ile iç güvenirliliğin sağlandığı yönünde sonuçlara ulaşılmaktadır. Geçerlik konusunda ise Lincoln ve Guba'nın (1985) önerdiği iç geçerlik kavramı yerine geçen inandırıcılık ölçütü kullanılmıştır. Bu kapsamda

katılımcı onayına ek olarak uzman görüşleri alınmıştır. Tüm cevapların analizi gerçekleştirdikten sonra analizlerden elde edilen sonuçlar ve önemli görülen kısımlar, daha önce meslek odalarında yönetim kurulu görevinde bulunup, aktif denetmenlik yapmış profesyonel turist rehberlerine okutularak yapılan yorumların tutarlı olup olmadığı konusunda bilgi alınmıştır. Dış geçerliliğin sağlanması noktasında da metnin bulgular kısmında paylaşıldığı üzere derinlemesine bilgi alma yoluna gidilmiştir.

4. BULGULAR

Çalışmanın ilk kısmında katılımcılardan meslekte bulunma süreleri, cinsiyet bilgisi, çalışma kartını alma şekli ve yapılan yasa dışı rehberlik eylemi bilgileri alınmıştır. Bu bilgiler Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların demografik faktörleri

Katılımcı (K) No	Rehberlik Süresi	Cinsiyet	Çalışma Kartı Alma Şekli	Rehberlik Dili	Yapılan Yasa Dışı Rehberlik Eylemi		
					Gölge Rehberlik	Kalkış Rehberliği	Taban Ücret Altı Çalışma
K 1	7	Erkek	Kurs	İng. Fra.	X		X
K 2	3	Erkek	Lisans	İng.	X	X	X
K 3	7	Erkek	Lisans	Fra.			X
K 4	11	Kadın	Kurs	Alm.	X		X
K 5	13	Kadın	Kurs	Alm.			X
K 6	4	Erkek	Lisans	İsp.			X
K 7	2	Kadın	Lisans	İng. Alm.	X		X
K 8	7	Kadın	Ö. Lisans	İng.			X
K 9	2	Erkek	Ö. Lisans	İng. İsp.	X	X	X
K 10	18	Erkek	Kurs	İsp.			X
K 11	6	Erkek	Ö. Lisans	Fra.			X
K 12	10	Kadın	Lisans	İng.			X
K 13	13	Kadın	Kurs	İng.			X
K14	2	Kadın	Ö. Lisans	İng.	X	X	X
K 15	12	Erkek	Ö. Lisans	Fra.			X
K 16	17	Kadın	Ö. Lisans	Fra.			X
K 17	8	Erkek	Ö. Lisans	İng.			X
K 18	6	Kadın	Ö. Lisans	İng.			X
K 19	2	Kadın	Ö. Lisans	İng.	X	X	X
K 20	4	Kadın	Ö. Lisans	İng.			X
K 21	8	Erkek	Lisans	İng. Alm.			X
K 22	9	Erkek	Ö. Lisans	İng.			X
K 23	13	Erkek	Kurs	İng. Alm.			X
K 24	11	Erkek	Ö. Lisans	İng.			X
K 25	10	Kadın	Lisans	İtly.	X		X
K 26	12	Kadın	Lisans	Alm.			X
K 27	15	Erkek	Kurs	İng.			X
K 28	10	Erkek	Kurs	İtly.	X		X
K 29	8	Erkek	Ö. Lisans	İng. Alm.	X		X

Tablo 2’de yer alan bilgileri incelediğimizde toplamda 29 katılımcının çalışmaya katıldığı, katılımcıların meslekte bulunma süresinin 2 ile 18 yıl arası değiştiği görülmektedir. Katılımcıların 16’sı erkek 13’ü kadın olup 8’er katılımcı bakanlık kursları ve lisans eğitimini tamamlayıp çalışma kartı alırken 13 katılımcının ön lisans turizm rehberliği programlarını tamamladıktan sonra çalışma kartı aldığı gözlenmektedir. Yürütülen yasa dışı rehberlik faaliyetleri açısından tüm katılımcıların taban altı yevmiye ile tura çıktığı belirlenirken 10 katılımcı gölge rehberlik, 4 katılımcı ise kalkış rehberliği

yaptığını ifade etmiştir. Tablo 2’yi genel olarak yorumladığımızda meslekte bulunma süresi açısından çeşitliliğin görüldüğü, pek çok farklı yabancı dilden turist rehberinin çalışmaya destek verdiği, turist rehberi olmak için gereken eğitim seviyelerinden çoğunun katılımcılar arasında bulunduğu dolayısı ile geniş katılımlı ve kapsamlı bir grup yapısı olduğu görülmektedir.

Serbest sorular

Çalışmanın serbest sorular başlığı altında katılımcılara Tablo 1’ de yer alan üç soru yöneltilmiştir. Serbest sorularda yasa dışı çalışma şekillerinin genel değerlendirmesinin katılımcılardan alınması hedeflenmektedir. İlk aşamada temel soruna geçmeden önce nedenlerine odaklanılan sorulardır. Dolayısı ile bu sorularda tek tek yorumların analizi yerine elde edilen tüm cevapların kümülatif görüntüsü kodlanarak verilme yolu izlenmiştir. Buradan hareketle Tablo 3’ de yapılan görüşmeler sırasında en çok tekrarlanan kavramlar ve bu kavramları dile getiren katılımcılar belirtilmiştir.

Tablo 3: Serbest sorulara verilen yanıtlar

Soru	Tekrarlanan İfade	Sıklık
Neden yasa dışı rehberlik uygulamalarında bulunuyorsunuz?	Ben çıkmazsam çalışma kartı olmayan sahte rehber çıkacak	K1-K2-K3-K4-K5-K6-K7-K8-K9-K11-K12-K13K16-K17-K18-K19-K20-K21-K22-K23-K24-K25-K26-K27-K28
	Ben çıkmazsam çıkacak rehber illaki bulunacak	K1-K2-K3-K4-K6-K7-K9-K11-K12-K13-K16-K17-K18-K19-K20-K21-K22-K23-K24-K25-K26-K28
	Borçlar	K1-K2-K4-K5-K6-K8-K9-K11-K12-K17-K18-K21-K22-K23-K24-K25-K26-K27-K28
	Bakmakla yükümlü kişiler – aile	K5-K10- K12-K13-K16-K17-K21-K23-K24
	Çevrem yok	K1-K2-K4-K7-K9-K12-K13-K14-K24-K29
	Yoğun rekabet	K1-K2-K4-K-K3-K5-K6-K7-K8-K11-K12-K13-K14-K16-K17-K19-K20-K21-K22-K23-K24-K25-K26-K29
	Pazarı tanımaya çalışma (gölge)	K1-K4-K7-K9-K14-K24-K29
	Mecburiyet	K1-K2-K4-K5-K6-K8-K9-K11-K12-K17- K18-K23-K24-K25-K25-K26-K27
	Devlet desteğinin olmaması	K4- K5-K10-K12
	Günü kurtarma	K7-K12-K18-K21-K22-K24
Ne zamandan beri bu şekildeki turları kabul ediyorsunuz?	Dil grubu ülkenin turisti gelmiyor	K15-K16-K25-K28
	Taban ücret zaten verilmiyor	K3-K7-K12-K13-K16-K17-K28
	2018 krizinden sonra	K5-K8-K9-K11-K15-K16-K17-K18 K20-K21-K25-K26-K27-K28
Kazanç olarak nasıl değerlendirmekt esiniz?	Etrafımdaki herkesi böyle çalışırken görmeye başladıktan sonra	K3- K10- K14-K22-K23
	Mesleğe başladığımdan beri	K1-K2- K4-K6-K12-K13- K7-K19-K24-K29
Kazanç olarak nasıl değerlendirmekt esiniz?	Yeterli	K1-K2-K6-K7-K9-K14-K19-K20-K21
	Yetersiz	K3-K4-K5-K8-K10-K11-K12-K13-K15-K16-K17-K18-K22-K23-K24-K25-K26-K27-K28-K29

Tablo 3 incelediğinde yasa dışı rehberlik yollarına başvurma sebeplerinin temelde iki alt maddeye bağlandığı görülmektedir. Bunların ilki yasal sistemin işlememesi sebebi veya birlik ve odaların etkili şekilde çalışmaması olarak görülmektedir. Bunu turist rehberlerinin çalışmanın konusu olan çalışma şekillerini kendileri uygulamasa zaten başkalarının uyguladıklarını ifade etmelerinden anlaşılmaktadır. Bir diğer husus ise maddi çekincelerdir. Turist rehberlerinin mesleğe yeni başlaması gibi sektörde yer edinmeye çalışmaları, bakmakla yükümlü oldukları kişiler, ödemek zorunda olduğu borçlar ve rehberlik piyasasındaki yoğun rekabet sebebi ile işsiz kalma korkusu turist rehberlerini yasa dışı çalışmaya yönlendirdiği görülmektedir. Bu şekilde çalışmaların özellikle kriz yönlü olduğu, “Ne zamandan beri bu şekilde çalışıyorsunuz” sorusuna “2018 krizinden sonra” cevabının verilmesi ile anlaşılmaktadır. Öte

yandan mesleğe başladığından beri bu şekilde çalışan turist rehberi sayısının da az olmaması yine konunun hukuksal boşluklarının uzun zamandır sürdüğüne dair de bir kanıt niteliğindedir. Yasa dışı rehberlik faaliyetleri neticesinde elde edilen gelirin özellikle meslek süresi 2 ile 8 yıl arası meslekte bulunan turist rehberlerince yeterli olarak algılandığı gözlenmiştir. 10 yıl ve üstü süredir turist rehberliği mesleğini icra eden katılımcıların elde ettikleri gelirin yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Hipotetik sorular

Hipotetik soru kapsamında katılımcılara ne zamana kadar bu şekilde çalışmayı düşündükleri sorulmuştur. Böylece katılımcıların gerçekleştirilen çalışma şeklini ne kadar benimsediklerinin anlaşılması ve irdelenmesi hedeflenmektedir. Alınan cevaplar kapsamında 29 katılımcıdan 6 tanesinin bu şekilde çalışmada bir beis görmedikleri ve bu şekilde kariyer hayatlarına devam edecekleri belirtilmiştir. Diğer 23 katılımcı ise duydukları rahatsızlıkları dile getirerek çeşitli piyasa koşulları ve çalışma şartlarının oluşması durumunda artık bu şekilde çalışmayacaklarını belirtmişlerdir. Belirtilen şartlar ise Tablo 4 te maddeler halinde söylenme sıklıklarına göre listelenmiştir. Tablo 4 durumdan rahatsız olan 23 katılımcıdan elde edilen veriler ile oluşturulmuş olup, katılımcılardan birden fazla cevap alınmıştır.

Tablo 4: Serbest sorulara verilen yanıtlar

Soru	Tekrarlanan İfade	Sıklık
Hangi olayların gerçekleşmesi sonucu bu şekilde çalışmayı bırakırsınız?	Oda ve birlikler yükümlülüklerini yerine getirene kadar	20
	Denetimler olması gerektiği gibi olana kadar	18
	Krizler bittiğinde	11
	Borçlarımı ödediğimde	8

Tablo 4 ü incelendiğinde 23 katılımcıdan elde edilen yanıtların özellikle dört madde etrafında yoğunlaştığı görülmektedir. Dile getirilen dört madde incelendiğinde de aslında iki ana konu dikkat çekmektedir. İlk madde, oda ve birlik yükümlülükleri ve denetim konusunu ele alması sebebi ile mesleki örgütlerin yetersizlikleri üzerine olmuştur.

“Ne zaman ki odalar veya mesleki birliğimiz gerçek manada bizi koruyacak şekilde hareket eder, ben de o zaman yasanın bizden istediği şekilde mesleki hayatımı sürdürürüm. Aksi durumda kendimize zarar veren bir meslek yasasını kabul etmiş olmuyor muyuz?” K12

“Kendi meslek örgütüm mesleği koruma adına hiçbir şey yapmazken ve gücü sadece beni denetlemeye yeterken açıkçası bu durum devam ettiği sürece ben de mecburen bu şekilde çalışmaya devam etmek zorundayım” K21

“Denetimsiz bir piyasa var. Mesleğe gireli çok olmadı ve gerçekten beni koruyan kimseyi göremiyorum.” K2

“Denetim yok, denetim olmayınca ortalık kaıyor hanutçulara ya da yerel rehber adı altında kaçaklara. Onlar bizim hakkımızı yiyip insanlara yalan yanlış bilgi vereceğine hiç olmazsa ben taban altı çalışsam da çalışma kartı olan bir rehberim. Bu gibi kişilere cezalar caydırıcı seviyelere gelmedikçe başka bir çıkar yolu göremiyorum.” K23

İkinci madde ise krizler ve borçlar merkezli olması sebebi ile ekonomik etkiler başlıkları altında toplanabilmektedir. Bu konu ile ilgili yapılan belli başlı yorumlar şöyledir:

“Ülkedeki krizler biraz olsun bitse zaten kimse böyle turlara çıkmaz. Bir uçak düşüp bir saldırı oluyor o ülkenin tüm turistleri bir anda çekiliyor piyasadan. E ne yapabilirim benim de hayatta kalmam lazım” K5

“Ödemiş olduğum bir öğrenim kredi var, üstüne kendi masraf ve diğer borçlarım söz konusu. Bunlar bitmeden nasıl irade gösterme şansım olabilir, üstelik mesleki hiçbir destek görmediğimiz bu ortamda” K19

Şeytanın avukatı soruları

Katılımcının muhalif yönünün ve tepkilerinin ortaya çıkartılmasının amaçlandığı şeytanın avukatı sorularında yasadışı rehberlik faaliyetlerinin mesleğe vermesi olası zararları ve bunların etik değerler kapsamındaki değerlendirmeleri sorulmuştur. Bu şekilde çalışan turist rehberlerinin en çok karşı karşıya kaldığı suçlamalar olan bu soru tipi ile turist rehberlerinin ilgili alandaki tepkilerinin de ölçülmesi hedeflemiştir. Keşifsel nitelikli olan bu soruları verilen yanıtları incelediğimizde genel olarak turist rehberlerinin bu şekilde çalışma tarzının mesleğe zarar vereceğini ön görmekte olduğu fakat yaşadıkları şartlar altında buna mecbur oldukları görülmektedir. Bu tarz çalışma şeklinin bireysel etik değerler ile önlenemeyeceği, tüm meslek erbaplarının ortak hareketi ile ancak önüne geçilebileceği ön görülmektedir. Çalışmaya katılan turist rehberleri, üzerinde durulan yasa dışı çalışma şekillerinin oda ve birlik yöneticilerinin dahi başvurabildiği yollar olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar, üst yönetimlerde bile etik dışı mesleki çalışmalara rastlanılabildiği sebebiyle, mesleğin genelinde bunun aksi yönünde beklentilerin oluşmasının pek mümkün olmadığını altı çizmişlerdir.

Konu ile ilgili yapılan belli başlı yorumlar aşağıdaki gibidir:

“Bizim kan emici dediğimiz tur operatörlerinin Türkiye ve Kıbrıs ayaklarını yöneten turist rehberleri var. Üstelik bunlar odalar birlikleri yönetmiş adamlar. Şimdi aslan payını alan bu arkadaşlar denetimler ile etik dışıymış, yasa dışıymış diye rehberlere ceza yazıyorlar. Bu çalışma şekli evet mesleğe zarar veriyor ama bu zararın başlangıcının aranacağı yerler de çok farklı emin olabilirsiniz.” K10

“Zarar elbette veriyor. Kendi kendimizi güçsüzleştiriyoruz. Yasayla kazanılmış kendi haklarımızı kendimiz kurban ediyoruz. Ama kimse de bunu güle oynaya yapmıyor. Piyasanın zor şartları altında oda ve birliklerimiz kesin bir şekilde bizi yalnız bırakıyor.” K13

“Ben buna o açıdan bakmıyorum. Tam tersi zarar görmüş mesleğin bir çıktısı olarak değerlendiriyorum. Yani her şey güllük güllüklü da birtakım rehberler çıktı biz ortalığı karıştırmak için böyle çalışacağız mı dedi. Alakası yok. Sistemin kurulamaması pek çok meslektaş bu yola istiyor” K15

“Bunlar çok popülist söylemler. Bunu söyleyen pek çok kişi düne kadar Koreli gruplara gölge çıkıyordu. İsmi lazım değil kimi oda yöneticilerini daha birkaç sene önce Yunan grupların başında görüyorduk İngilizce anlatımı ile. Gölge rehberliğin suç olmadığını söyleyen bir yönetici arkadaş vardı mesela. Şimdi odaların yönetici tayfalarından bile bunları duyarken hangi etik kavram hangi mesleğe zarar” K16

“Etikmiş ahlakmış, mesleki değerlermiş, bakın bu ve bu gibi söylemler çocuğunuzun okul taksiti, evinizin kredisi gibi kavramlar ile karşı karşıya geldiğinde anlamsızlaştırıyor.

Elbette mesleğe zarar veriyor ama benim mesleği koruma adına yaptığım fedakarlığın mevcut sistemde bana dönüşünün ne olacağı kimin umurunda?” K23

İdeal konum soruları

Çalışmanın ideal konum sorusu kısmında katılımcılardan ideal ve olması gereken durumun ne olması gerektiği sorulmuştur. Bu kapsamda yasa dışı çalışma tarzının engellenmesinin nasıl mümkün olabileceği sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplarda iki ana başlık üzerinde durulmuş, yapılan yorumlar temelde bu başlıklar etrafında şekillenmiştir. İlki **K5** tarafından dile getirilen sektör içerisindeki tüm paydaşlar ile ortak değerler çerçevesinde toplanma zorunluluğudur. Tüm alt sektörlerin birbirini kollaması ile rehberlik mesleğinde de acentacılıkta da kaçak çalışmaların bitebileceği görüşü hakimdir.

“Sektör içerisinde bütüncül bir birliktelik olmazsa olmaz. Acentası ile oteli ile kazan kazan olacak bir sistem üzerinde durulmalı. Her bir turizm meslek grubu hem kendi hem iş yaptığı sektörü koruyacak ki kimse taban altı teklif etmesin, kaçak acentacılık yapmasın. Aksi halde çok zor.” K5

İkinci ve en yoğun şekilde dile getirilen görüş meslek içerisinde birliğin sağlanması yönündür. Meslek birliği ve odaların sürekli olarak kendi aralarında kavgalı veya sorunlu bir görüntü vermesi bu odalara bağlı rehberler arasında da birleşmeyi mümkün kılmamaktadır. Kendi içerisindeki sorunlara hâkim olmayan turist rehberliği meslek erbaplarının dışarıdan gelen tehlikelere karşı da savunması olduğu görüşü çalışmaya katılan çoğu turist rehberince dile getirilmiştir.

“Önce mesleki birlik diyorum. Rehberleri kendi içerisinde birlik olmak için toplayabilecek odalar ve yönetim gerekiyor.” K10

“Asla başaramadığımız bir şey olan meslek içerisinde birliğin sağlanması lazım. Bugün hala odalar kendi arasında kamplaşmış, meslek birliği üst kurum değil de düşman olarak görülüyor. Böyle bir ortamda herhangi bir düzelme ihtimali var mı? Elbette yok!” K28

Yorumsamacı sorular

Yorumsamacı sorular çok net olarak ifade edilemeyen konularda katılımcılara konuya dair açıklık getirmeleri için sorulan soru tipidir. Araştırmanın bu kısmında yorumsamacı soru olarak katılımcılara kendilerini meslek içerisinde ve meslektaşları arasında nasıl konumlandıklarını sorulmuştur. Bu sorunun seçilmesinin temel nedeni, yasa dışı şekilde çalışan turist rehberlerine hem turist rehberliği temalı sosyal medya platformlarında hem de meslek toplantılarında yoğun olarak eleştirel yorumlar getirilmesi sebebi ile bu turist rehberlerinin kendini geri plana atmasından kaynaklanmaktadır. Çalışma kapsamında gözlemlenen sorulara yanıt verme eğilimi hususunda en zor yanıt alınan ve yanıt vermeden önce katılımcılar tarafından en çok duraklama yaşanmış soru da bu soru olmuştur. Konu ile ilgili sıklıkla tekrarlanan ifadeler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Yorumsamacı sorulara verilen yanıtlar

Soru	Tekrarlanan İfade	Sıklık
Meslektaşlarımız arasında kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz?	Mecburen bu şekilde çalışan	13
	Mesleğe kırgın	7
	Haksızlığa uğramış	4

Katılımcılardan yorumsamacı soruya alınan yanıtları incelendiğinde, kendilerinin profesyonel turist rehberi oldukları ve diğer rehberlerden hiçbir farklarının olmadığı ancak şartlar sebebi ile bu şekilde

çalışan, şanssız, haklıyken haksız duruma düşmüş, hakkı korunmayan gibi ifadeler kullandıkları görülmüştür. Tablo 5’te yer alan tekrarlanan ifadeleri bakıldığında da bu yöndeki cevapların sıklıkları görülmektedir. Konu ile ilgili yapılmış belli başlı yorumlar aşağıdaki gibidir.

“Bir noktada tek düşündüğünüz daha iyi yaşam şartlarından ziyade ailenize bakabilmek ve borçlarını ödeyebilmek. Rahatsız edici bir çalışma şekli doğru ama kendimi nasıl konumlandırıyorum dersiniz, en az diğerleri kadar rehber ama kimi noktalarda biraz daha şanssız bir rehber diyebilirim.” K4

“En az diğerleri kadar turist rehberiyim. Ama hem meslek adına yöneticilerin basiretsizliğinden hem de birlik olunamaması yüzünden son derece kırgın ve küskün olduğumu da söyleyebilirim” K11

“Mecburi sebeplerden mesleğini istediği gibi yapamayan bir turist rehberi diyebiliriz” K18

“Haklıyken haksız durumuna düşmüş bir turist rehberiyim ben. Net bir şekilde haksızlığa uğruyoruz. Ne acenta ne de turisti dolandırıyorum. Dil grubuma ait iki yıldır doğru dürüst grup gelmiyor mecburen gölge çıkmak durumunda kalıyorum. Onlarda da zaten tipler, komisyon ile taban ücretimizi çıkartıyoruz. Bu güne kadar hangi meslek odası yanımızda oldu!” K25

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma turist rehberlerinin etik dışı bir çalışma niteliğini de taşıyan yasa dışı çalışma sebeplerini derinlemesine incelemek ve turist rehberlerini hangi faktörlerin bu şekilde çalışmaya ittiğini belirlemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma doğrudan yasa dışı şekilde çalışan turist rehberlerine ulaşması ve bunların sebeplerini birincil kaynaktan elde etmesi sebebi ile alandaki diğer çalışmalardan (Çakmak 2019; Çokal, 2019; Saatçi & Demirebulat 2017; Eser & Şahin, 2020; Yarcan, 2007) kesin şekilde ayrılmaktadır. Öte yandan, çalışmada elde edilen sonuçlar alanda yapılmış diğer çalışmalar ile de benzer özellikler göstermekte, ikincil kaynaklar ile elde edilen çıkarımlar hususunda ortaya somut veriler koymaktadır.

Yapılan görüşmeler kapsamında turist rehberleri farklı konu başlıkları altında olsa da birbirini tamamlayan, tutarlı yanıtlar vermiş ve istenmeyen çalışma şekillerine hangi şartların sebep olduğu ve nelerin eksik olduğu konusunda önemli çıkarımlarda bulunmuşlardır. Alınan cevaplarda, turist rehberlerinin özellikle haklarının korunamaması hususunda ciddi şekilde şikayetçi olduğu görülmektedir. Meslek yasası ise adeta sadece kendilerinin ceza almasına sebebiyet veren bir yasa olarak algılanmaktadır. Öte yandan kendi meslek yasalarını tam anlamı ile tanımadıkları ya da benimsemedikleri de gelen yanıtlardan anlaşılmaktadır.

Profesyonel çalışma kartına sahip olmayan kaçak rehberlerin denetimler esnasında yakalansa dahi çok yetersiz cezalar almaları veya ceza almamaları durumu, büyük bir sorun olarak sıkça dile getirilmiştir. Turist rehberliği çalışma kartı olmadan kaçak rehberlik şeklinde çalışan kişilere caydırıcı cezaların uygulanmaması bu kişileri daha da cesaretlendirirken, turist rehberlerine ciddi hak kaybı yaratmakta, istihdam edilmeleri önünde bir engel teşkil etmektedir. Ayrıca pek çok turist rehberini de taban altı yevmiye çalışmaya mecbur bıraktığının altı çizilmiştir.

Turist rehberleri tarafından sıkça dile getirilen bir başka konu, etik dışı çalışma hususunda birlik ve oda yönetim kadrolarının özensizliği ve çalışmada konu edinilen yasa dışı yöntemler ile kimilerinin çalışıyor

olması kimilerinin ise bu konudaki negatif yönlü düşünceleridir. Oysa turist rehberliği ile ilgili birlik ve odalar kendi teşkilatlanmasında bu gibi davranışlardan kaçınması gerekmekte ve bu konuda en net şekilde duruş ortaya koyması gereken kamu kurumu niteliğindeki kurumlardır.

Özellikle yeni mezun turist rehberlerinin rehberlik piyasasında tutunma noktasında çok ciddi sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunun en büyük sebeplerinden biri dil sınavlarının başarı ile geçilmiş olmasına rağmen, sahip olunan yabancı dilde tura çıkmaya yetecek kadar gündelik dile hâkim olmama durumudur. Çalışmaya katılan yeni profesyonel turist rehberlerinin (1-4 yıl) çoğu turist rehberi yabancı bir grup ile tura çıkacak şekilde kendilerine güvenmediklerini belirtmişlerdir. Bu durum özellikle yeni rehberleri gölge rehberliğe itmekte, bu sayede rehberler herhangi bir anlatım yapmazken sadece grup liderleri iletişim halinde olarak dil becerilerini geliştirmeye çalışmaktadırlar. Aynı zamanda rehberler turlarda hiçbir şekilde günlük taban ücreti alamadıklarını ifade ederek, bu sebeple ek gelir olması açısından kalkış rehberliği yaptıklarını belirtmektedirler. Hatta kimi seyahat acentaları kalkış esnasında kendisine istenen yasa dışı yardımda bulunmayan rehberlere tur vermemekle tehdit etmekte olduğu söylenmiştir. Bu şartlar altında mesleğe yeni adım atan turist rehberleri elde ettikleri geliri ilk süreçte yeterli olarak bulmakta bunu kendilerini geliştirene kadar bir geçiş süreci olarak tanımlamaktadırlar.

Yapılan görüşmeler kapsamında dile getirilen sorunlar mesleğin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Çalışma sonunda sadece mesleğe yeni giren turist rehberlerinin değil tüm turist rehberlerinin ciddi sıkıntılar içerisinde oldukları, acil çözüm beklenen sorunlar içerisinde oldukları gözlenmiştir. Bu kapsamda elde edilen verilerden hareketle şu öneriler getirilmiştir:

- Turist Rehberleri Birliği ve ona bağlı odalar arasında yaşanan sorunlar çalışmaya katılan pek çok turist rehberi tarafından dile getirilmiştir. Meslek birlikleri ve yönetim kurulları bu kapsamda aralarında yaşadıkları sorun ve anlaşmazlıkları acilen çözmelidir. Bunun için şeffaf bir yönetim sistemi kurulmalı, odalara üye rehberlere daha çok geri bildirimde bulunulmalıdır.
- Yasa dışı rehberlik faaliyetinde bulunan kaçak rehberler ile ilgili yerel yönetimler boyutunda daha iyi ilişkiler kurularak cezaların caydırıcı düzeylere çıkartılması için resmi düzeyde temaslarda bulunulmalıdır. Devam eden temas süreçleri geliştirilmeli ve arttırılmalıdır.
- Pandemi ya da terör gibi turist rehberlerinin mesleklerini yapmalarını engelleyici kriz durumlarında devlet desteklerinin daha geniş kapsamlı olarak turist rehberlerine sağlanması hususunda bakanlıklar nezdinde çalışmalar yürütülmelidir.
- Yasa dışı rehberlik faaliyetlerinin denetimi tüm turistik bölgelerde daha efektif şekilde tasarlanmalı, denetim birliklerinin sayısı arttırılmalıdır.
- Denetimler olmadan önce bölge ve seyahat acentalarına haber verilmesi konusunda araştırmalar yapılmalı, Bakanlık ve Seyahat Acentaları Birliği boyutunda ilgili konuya dair görüşmeler gerçekleştirilmelidir. Gerekirse hukuki süreçlerin başlatılmasına yönelik adımlar atılmalıdır.
- Mesleğin birlik ve odalarının yönetim kadrolarının belirlendiği seçimlerde, etik dışı çalışmalarda bulunan turist rehberlerinin oda yönetimine seçilmemesi hususunda tüm turist rehberleri daha dikkatli davranmalı, yasa dışı çalışma şekillerine başvuran birlik ve od yöneticilerinin görevlerine son verilmelidir.
- Çalışma kartına sahip olan profesyonel turist rehberleri daha örgütlü bir şekilde ortak hareket etmeli, mecbur bırakıldıkları yasa dışı çalışma şekillerine bireyselden ziyade topluca karşı koyacak şekilde önlemler almalı, ilişkiler kurmalı ve dayanışma içerisinde olmalıdır.

Bu çalışma turist rehberlerinin meslek yasasında yer alan çalışma şekillerinin dışında olup, yasa dışı olarak kabul edilen çalışma şekillerinin sebeplerine odaklanmış bir çalışmadır. Alan yazını bu konuda

pek çok çalışmaya ihtiyaç duymakla beraber bu alanda çalışacak araştırmacılar, doğrudan denetim ekipleri ile gözlem ve görüşmeye dayalı çalışmalar gerçekleştirebilir. Böylece yasa dışı çalışan turist rehberlerinin denetimlerde nasıl tepkiler verdikleri, konuyu denetim anında ne şekilde ele aldıkları hususunda bir alan çalışması yürütebilir. Bu çalışma yasa dışı çalışma konulu alan yazınında yürütülen diğer çalışmaların geçerlik ve güvenilirlik durumlarını sorgulayıcı nitelikte olacağı gibi, konuya dair derinlemesine yeni analizler yapma şansı tanıyabilir.

KAYNAKÇA

- Albuz, N., Çakmak, T. F., Eren, A., Tekin, Ö., & Güven Yeşildağ, N. (2018). *Turist rehberliğine giriş*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ayazlar, A. R. (2015). Araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlilik. İçinde: Yüksel, A., Yanık, A., ve Ayazlar, R. A. (Edt). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (ss. 63-80). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Amsel, E., Trionfi, G. & Campbell, R. (2005). Reasoning about make-believe and hypothetical suppositions: Towards a theory of belief-contravening reasoning. *Cognitive Development*, 20, 545-575.
- Ap, J., & Wong, K.F. (2001), Case study on tour guiding: Professionalism, issues and problems. *Tourism Management*, 22, 551-563.
- Batman, O. (2003). Türkiye'deki profesyonel turist rehberlerinin mesleki sorunlarına yönelik bir araştırma. *Bilig*, 7 (2), 117-134.
- Cevizci, A. (1999). *Paradigma felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Crane, A., & Matten, D. (2010). *Business ethics managing corporate citizenship and sustainability in the age of globalization*. England: Oxford University Press.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri, beş yaklaşıma göre nitel araştırma yöntemleri ve araştırma deseni*. (Çev: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir), Ankara: Siyasal Kitabevi,
- Cohen, E. (1985). The tourist guide: The origins, structure and dynamics of a role. *Annals of Tourism Research*, 12(1), 5-29.
- Cohen, L. & Manion, L. (2001). *Research methods in education*. New York: Rotledge Falmer
- Çakmak, T. F. (2019). Yasa dışı rehberlik faaliyetlerinin içerik analizi yoluyla incelenmesi: İstanbul Rehberler Odası örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 6 (2), 31-41.
- Çakmak, T. F. (2018). Turist rehberliği açmazları, İçinde: Eser, S., Şahin, S., Çakıcı, C. (Edt). *Turist rehberliği*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çakmak, T. F. (2017). İstanbul Rehberler Odası Avukatı ile yapılan 05.11.2017 tarihli görüşme.
- Çetin, G. & Kızıllırmak, İ. (2012). Türk turizmde kokartlı turist rehberlerinin mevcut durumunun analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(2), 307-318.
- Çimrin, H. (1995). *Turizm ve turist rehberliğinin A, B, C'si*. Antalya: Akdeniz Kitapevi.
- Çokal, Z. (2019). Turist rehberlerinin performansına ve etik davranışlarına yönelik turist algılarının incelenmesi. *BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(4), 1143-1168.
- De George, R. T. (1987). The status of business ethics. *Journal of Business Ethics*, 6, 201-211.
- Demirbulat, Ö. G. (2014). Profesyonel turist rehberliği mesleğinin aile yaşantısı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir inceleme. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 3 (2), 18-33.
- Eker, A. G. N. & Zengin, B. (2016). 6326 sayılı turist rehberliği meslek kanununun profesyonel turist rehberlerince değerlendirilmesi: İstanbul örneği. İçinde: Sarışık, M. & Saldamlı, A. (Eds), *Proceedings of the 3rd International Congress of Tourism & Management Researches* (ss. 1692-1710), Antalya.
- Eser, S. & Şahin, S. (2020). Turist rehberliği mesleğinde yaşanan güncel sorunlar üzerine bir inceleme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1344-1355.

- Ferrel, O.C. & Fraedrich, J. (1991). *Business ethics, ethical decision making and cases*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- FEG, (2020). <http://www.feg-touristguides.com/>, Erişim Tarihi: 09.10.2020.
- Frederick, W.C., Davis, K. & Post, J.E. (1988). *Business and society: Corporate strategy. public policy ethics*. New York. McGraw-Hill Publishing Company.
- Geva, A., & Goldman, A. (1991). Satisfaction measurement in guided tours. *Annals of Tourism Research*, 18, 177–185.
- Gökdemir, S. & Hacıoğlu, N. (2018). Turist rehberlerinde tükenmişlik ve meslekten ayrılma niyeti, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (39), 511-541.
- Güzel, F. Ö., Türker, A. & Şahin, İ. (2014). Profesyonel turist rehberlerinin algıladıkları mesleki engelleri belirlemeye yönelik bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 2 (2014), 173 – 190.
- Güzel, F. Ö. & Köroğlu, Ö. (2015). Turist rehberlerinin mesleklerine yönelik pozitif ve negatif yönlü algılarının içerik analizi yöntemi ile belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16 (1), 155-174.
- Goeldner, C.R. & Ritchie, J. R. (2008). *Tourism: Principles, practices, philosophies*. (11. Baskı), Newyork: Wiley.
- Hatcher, T. (2004). Environmental ethics as an alternative for evaluation theory in for profit business context. *Evaluation and Program Planning*, 27, 357-363.
- Holloway, J. C. (1981). The guided tour: A sociological approach, *Annals of Tourism Research*, 8(3), 377-402.
- İlhan, Y. & Soybalı, H. H. (2018). Turist rehberlerinin mesleki sorunları üzerine bir araştırma, *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(1), 13-23.
- Karacaoğlu, S. & Serti, A. N. (2018) Turist rehberleri meslek sorunları üzerine bir araştırma: Kapadokya örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(3), 81-90.
- Katz, S. (1985). The Israeli teacher-guide: The emergence and perpetuation of a role. *Annals of Tourism Research*, 12, 49–72.
- Lachman V. (2005). *Applied ethics in nursing*. Berlin: Springer Publishing.
- Leblebici, D. N. & Kılıç, M. (2004). *İçerik analizi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayınları.
- Lincoln, Y. S.& Guba, E. F. (1985). *Naturalistic inquiry*. CA: Sage.
- Marczyk, G., DeMatteo, D. & Festinger, D. (2005). *Essentials of research design and methodology*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çeviri Editörü: Selahattin Turan), Ankara: Nobel Yayınları.
- Mevzuat (2020). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6326.pdf>, Erişim Tarihi: 01.10.2020.
- Neuman, W. L. & Robson, K. (2014). *Basics of social research*. Toronto: Pearson Canada.
- Özgener, Ş. (2009). *İş ahlakının temelleri: Yönetmelik bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Patton, M. Q., (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çeviri Editörü: Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir) Ankara: Pegem Yayınları.
- Saatçi, G. & Demirbulat, O. G., (2018). Turist rehberleri birliği'nin (TUREB) 2017 yılı denetim raporlarının incelenmesi, İçinde: Hacıoğlu, N., Avcıkurt, C. Kılıç, A. ve Yıldırım, H.U. (Edt.): *Turist rehberliği üzerine güncel araştırmalar* (ss. 657-665) Ankara: Detay Yayıncılık.
- Strauss, A., Schatzman, K., Butcher, R. & Sabshin, M. (1981). *Psychiatric ideologies and institutions*. New York: Wiley.
- Teftiş (2020), <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264061/turist-rehberligi-meslek-yonetmeligi.html> Erişim Tarihi: 01.10.2020.

- Walker, R., & Walker, T. (2010). *Tourism: Concepts and practices*. England: Pearson.
- WFTGA, (2020). What is a tourist guide? <http://www.wftga.org/touristguiding/whattourist-guide>, Erişim tarihi: 11.05.2019.
- Yarcan, Ş. (2007). Profesyonel turist rehberliğinde mesleki etik üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Anatolia*, 18(1), 33-44.
- Yenipınar, U. (2019). Turist rehberliği mesleği, İçinde: Köroğlu Ö. & Güzel, Ö. (Edt.) *Kavramdan uygulamaya turist rehberliği mesleği*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Yenipınar, U. Bak, E. & Çapar, G. (2014). Turist rehberliği meslek kanununun, meslek örgütleri ve öğretim elemanlarının bakış açısı ile değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 86-11.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, K. R. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları*. (Çeviri: İlhan Günbayı), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yazar Hakkında/About Author

Tolga Fahri ÇAKMAK/ tolgafahricakmak@gmail.com

Tolga Fahri Çakmak, yüksek lisans ve doktora eğitimini İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında tamamladı. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Karadeniz Ereğli Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Profesyonel turist rehberi olan Çakmak, 2015-2018 yılları arasında İstanbul Rehberler Odası Yönetim Kurulu üyeliği ve Turist Rehberleri Birliği delegelik görevlerini gerçekleştirdi. Çalışma alanları turist rehberliği meslek sorunları, mevzuatı ve eğitimidir. Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi Editörü olup, turizm konulu pek çok dergide hakemlik yapmaktadır.